

**ALMAN FEDERAL MAHKEMESİ'NİN (BGH) 13.11.2013 TARİHLİ I ZR 143/12 SAYILI
"DOĞUM GÜNÜ TRENİ" KARARININ FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKU AÇISINDAN
ÖNEMİ VE TÜRK HUKUKUNA ETKİSİ***

**THE IMPORTANCE OF THE "BIRTHDAY TRAIN" JUDGMENT, DATED 13.11.2013 AND
NO I ZR 143/12, OF THE GERMAN FEDERAL COURT OF JUSTICE (BGH) WITH REGARD
TO THE LAW OF INTELLECTUAL AND ARTISTIC WORKS, AND ITS IMPACT ON THE
TURKISH LAW**

Arş. Gör. Emre KALENDER**

ÖZET

FSEK'in 1/B/a maddesine göre bir eserin sahibinin hususiyetini taşıması gerekir. Hususiyet kavramı özellikle çalışmamızda inceleme konusu yaptığımız BGH kararı bakımından önemlidir. Çünkü karar esas itibarıyla hususiyet seviyesini yakından ilgilendirmektedir. İnceleme konumuz olan BGH kararın bir diğer önemi ise uygulamalı sanat eserleri (angewandte Kunst) ile tasarımlar arasındaki ilişkiyi de ilgilendirmesidir. Alman hukukunda uygulamalı sanat eserleri UrhG[1] §2/1-4'te düzenlenmiştir. Buna göre mimari eserler, uygulamalı sanat eserleri ve böyle eserlerin taslakları da dâhil olmak üzere güzel sanat eserleri hukukten korunmuştur. Bu hükme paralel bir düzenleme FSEK m. 4/3-4'te yer almaktadır ve estetik değere sahip olan mimarlık eserleri ile el işleri ve küçük sanat eserleri güzel sanat eseri olarak kabul edilmiştir. Her iki hukuk sistemindeki farklılıklar bir yana temeldeki benzerlik nazarı itibarıyla alındığında BGH kararının Türk hukuk uygulaması bakımından incelenme gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uygulamalı sanat eseri, basit yaratım, doğum günü treni kararı

ABSTRACT

According to the Article 1/B/a of the Code of Intellectual and Artistic Works, a work should bear the characteristic of its author. The concept "characteristic" is of a particular importance with regard to the BGH's judgment analyzed in our study by us. This is because; the judgment is, in essence, of a particular concern to the level of characteristic. Another importance of the BGH's judgment analyzed by us is that the judgment is also of a particular concern to the relationship between applied arts (angewandte Kunst) and designs. In the German law, applied arts are regulated in UrhG¹ §2/1-4. Accordingly, works of fine arts, including architectural works, works of applied arts and drafts of such works, are under legal protection. A statutory arrangement, which is in parallel to this provision, is contained in the Article 4/3-4 of the Code of Intellectual and Artistic Works: architectural works and handicraft and minor works of art, which have aesthetic value, are adopted as works of fine arts. Apart from the differences in both legal systems, considering the underlying similarity in these legal systems; it also becomes necessary to analyze the BGH's judgment with regard to the practices in the Turkish law.

Keywords: Applied arts, simple creation, the birthday train judgment.

* Bu makale, 28 Kasım 2014 tarihinde düzenlenen "1. Fikri Mülkiyet Hukuku Uluslararası Sempozyumu"nda tebliğ olarak sunulmuştur.
** Kırkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Araştırma Görevlisi, (avemrekalender@gmail.com).

1 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (UrhG) – The German Copyright and Related Rights Act

I. GİRİŞ

İnsanoğlu sahip olduğu akıl ve hayal gücünün sonucu olarak sayısız eser ortaya çıkarmaktadır. Fakat her ortaya çıkarılan eserin korunması mümkün olmadığı gibi gerekli değildir. Zira getirilen her koruma aynı zamanda üçüncü kişilere bir yasak anlamı taşımaktadır. Bu nedenle eser korumasının diğer kişilerin özgürlükleri üzerinde etkisinin olduğu unutulmamalıdır². Fikir ve sanat eserleri hukukundan doğan hukuki korumadan, fikri bir çabanın ürünü olan, sahibinin hususiyetini taşıyan ve FSEK’de öngörülen eserler yararlanır. FSEK, eser türlerini *numerus clausus* kuralına göre belirlemiştir. Buna göre eserler; ilim ve edebiyat eserleri, musiki eserleri, güzel sanat eserleri ve sinema eserleridir. Bu eserlerin hukukten korunmasındaki temel kriter, eserin sahibinin hususiyetini taşımasıdır. Gerçekten de FSEK’in 1/B/a maddesine göre bir eserin sahibinin hususiyetini taşıması gerekir. Hususiyet kavramı özellikle çalışmamızda inceleme konusu yaptığımız BGH kararı bakımından önemlidir. Çünkü karar esas itibarıyla hususiyet seviyesini yakından ilgilendirmektedir. Bir kavram olarak hususiyetin tanımlı yapmak ve sınırlarını belirlemek hayli güçtür. Hal böyle olunca hususiyet kavramı doktrinde³ ve yargı uygulamasında⁴ net bir şekilde tanımlanmamış ve sınırları belirlenmemiştir. Fakat hem doktrin hem de yargı kararları incelendiğinde kanaatimizce hususiyet belirlenirken yaratıcı bir faaliyetin varlığı kabul edilmek gerekir⁵. Fikir ve sanat eserleri hukukunun temeli kişisel sanatsal eserlerin bir yaratıcılığa ulaşması ve bunun korunması düşüncesine dayanır⁶. Yaratıcılıktan anlaşılacak gereken şaheser nitelikte bir eser meydana getirmekten ziyade, herkes tarafından vücuda getirmeme olarak anlaşılmalıdır⁷.

İnceleme konumuz olan BGH kararın bir diğer önemi ise uygulamalı sanat eserleri (*angewandte Kunst*) ile tasarımlar arasındaki ilişkiyi de ilgilendirmesidir. Öncelikle şu husus belirtmekte fayda vardır; Alman hukukunda uygulamalı sanat eserleri UrhG⁸

§2/1-4’te düzenlenmiştir. Buna göre mimari eserler, *uygulamalı sanat eserleri* ve böyle eserlerin taslakları da dâhil olmak üzere güzel sanat eserleri hukuken korunmuştur. Bu hükme paralel bir düzenleme FSEK m. 4/3-4’te yer almaktadır ve estetik değere sahip olan mimarlık eserleri ile *el işleri ve küçük sanat eserleri* güzel sanat eseri olarak kabul edilmiştir. Her iki hukuk siteindeki farklılıklar bir yana temeldeki benzerlik nazarı itibara alındığında BGH kararının Türk hukuk uygulaması bakımından incelenme gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Uygulamalı sanat eseri söz konusu olduğunda, meselenin endüstriyel tasarımları da dikkate alarak tetkik edilmesi gerekir. Tasarım hukuku ile telif hukukunun bu birlikte var oluşunun Türk hukuku bakımında yeni bir durum olduğu doktrinde ifade edilmiştir. Bu nedenle her ikisi arasındaki sınırın belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Gerçekten de TPE tarafından tescil edilen endüstriyel tasarımlar dikkate alındığında konunun önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır⁹.

Alman yargı uygulamasında, belli bir amaca özgülenmemiş güzel sanat eserleri yanında uygulamalı sanat sayılan ve “*kleine münze*” olarak adlandırılan “*basit yaratımların*” da eser sahipliği korumasından faydalanabileceği kabul edilmiştir. Yalnız BGH, bugüne kadar uygulamalı sanat eserlerinde, eser sahipliğine ilişkin hukuki korumanın kazanılabilmesi için ortalama yaratıcılığın belirgin şekilde üstünde bir sanatsal yaratı talep etmekteydi¹⁰. 13.11.2013 tarihli kararla birlikte BGH bu farklılık yaratan yaklaşımı terk etmiştir¹¹. BGH “*doğum günü treni*” kararıyla tasarım korumasını genişletmiştir. Mahkeme kararında, bir amaca özgülenmemiş serbest sanatsal çalışmalar ile uygulamalı sanatsal çalışmalar arasında farklılığı değiştirmiştir. Mahkeme, uygulamalı sanatsal çalışmaların serbest sanatsal çalışmalar kadar yüksek bir orijinallığe ulaşmaları bile telif korumasından yararlanmasını kabul etmiştir¹².

II. BGH KARARININ İNCELENMESİ

A. Karara Konu Olay

Davacı, serbest olarak oyuncak tasarımı yapan bir kişidir. Davalı ise oyuncak üretmekte ve bunları piyasaya sürmektedir. Davacı, davalı için 1998 yılında tahtadan oluşan ve vagonları üzerinde sayılar ve mumlar olan bir tren (*doğum günü treni, geburts-*

2 Karahan, Sami/Suluk, Cahit/Saraç, Tahir/Nal, Temel, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, 3. Baskı, Ankara 2013, s.38.

3 Doktrindeki hususiyet tanımları için bkz. Bozgeyik, Hayri, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, BATİDER C.XXV S.3, 2009, s.171 vd

4 Yargı kararlarında hususiyet, özellik, orijinallik, yenilik ve eserin yaratıcı nitelik kazanması gibi şekillerde ifade edilmiştir. Karar bilgileri için bkz. Bozgeyik, s.174, dipnot 26-30.

5 Hirs, Ernst, Fikri ve Sınai Haklar, Ankara 1948, s.131, Ateş, Mustafa, Fikri Hukukta Eser, Ankara 2007, s.78.

6 Dietrich, Nils/Szalai, Stephan, Mit dem Geburstagszug zum Urheberrechtsschutz – Das Urteil des BGH vom 13.11.2013- I ZR 143/12 und seine Folgen, Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht, 2014 (4), s.15

7 Tekinalp, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2012, §10 N.6.

8 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (UrhG) - Alman Eser Sahipliği Yasası

9 Karahan/Suluk/Saraç/Nal, s.64-65.

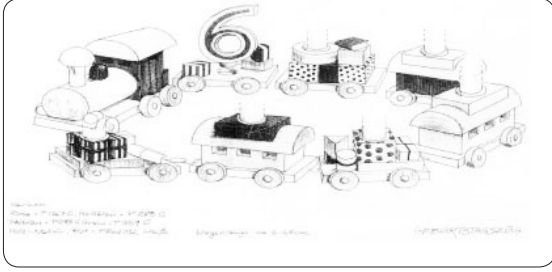
10 BGH’nin 22.06.1995 tarihli ve I ZR 119/93 sayılı kararı.

11 BGH’nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı.

12 Esasen bu meselenin temelleri BGH’nin “*Seilzirkus*” kararında atılmış ve bu farklılık yaratan yaklaşımın terk edilmesine ilişkin tartışmaların ucu açık bırakılmıştır. Karar için bkz. BGH’nin 12.05.2011 tarihli ve I ZR 53/10 sayılı kararı.

tagszug) tasarımı ve bir balık tutma oyunu (*angelspiel*)¹³ çizmiştir. Davacı 2001 yılında doğum günü treni ile benzer bir hayvan kervanı (*doğum günü kervanı, geburtstagskarawane*) tasarlamıştır. Doğum günü treni ve balık tutma oyununun her biri için 400 Alman Markı ve doğum günü kervanı için ise 1.102 Alman Markı ücret almıştır. Davacı 2002 yılında doğum günü treni ve doğum günü kervanına 7, 8 ve 9 sayılarını tutturulduğu tamamlayıcı parçalar (*original ekipmanda 1'den 6'ya kadar sayılar mevcuttur*) çizmiş ve bunun için 54 Avro almıştır¹⁴.

Doğum günü treni çizimi aşağıda resmedilmiştir:

Davacı çizimlerini eser sahipliği açısından (*urheberrechtlich*) hukuken korunacak bir çalışma olarak görmektedir ve eşyanın büyük bir satış başarısı elde etmesi karşısında kararlaştırılan ücretin çok az olduğunu düşünmektedir. Bu sebeple davacı, davalının ödeme miktarına, uygun bir (ilâve) ücret eklenmesini talep etmiştir. Davacı bu talebine ilave olarak nihayetten davalının “doğum günü treni”, “balık tutma oyunu” ve “doğum günü kervanı” oyuncaklarının satış fiyatı ve satış sayıları hakkında hesap ve bilgi vermesini; ayrıca eserlerin satışının net hasılatının %5’inden az olmamak üzere, yargısal olarak takdir edilecek bir yararlanma bedelini (*Nutzungsentsgelt*) ödenmesine mahkûm edilmesini talep etmiştir. Eyalet mahkemesi (*Landgericht*) davayı reddetmiştir¹⁵.

B. İstinaf Mahkemesinin Kararı

Davacının istinaf başvurusu da sonuçsuz kalmıştır. İstinaf Mahkemesi (*Berufungsgericht*), davacı tarafından talebinin bir temele dayandırılmadığını, çünkü davacı tarafından yapılan çalışmalarında, UrhG bakımından bir eser söz konusu olmadığını kabul etmiştir. Bu kabulü şu şekilde ortaya koymuştur: Davacı tarafından meydana getirilen çalışma-

lar, UrhG § 2/1-4 anlamında uygulamalı sanat eseri olarak hukuken korunmayacaktır. Uygulamalı sanat eserlerinde, BGH’nin yerleşmiş içtihatlarına göre, bir çalışmanın eser sahipliği hukuku açısından korunması için yüksek bir sanatsal yaratım söz konusu olmalıdır. Buna göre davacı tarafından meydana getirilen çizimlerin, fikri mülkiyet hukuku tarafından korunmaya değer uygulamalı sanat eseri çalışması olarak kabulü mümkün değildir. Gerçi BGH “*Seilzirkus*”¹⁶ kararında, bu içtihadında ısrar edip etmemenin ucunu açık bırakmıştır. Ancak bu mesele işbu davadaki süreç içinde de cevaplandırılmamalıdır. 1998 yılından 2002 yılına kadar davacının meydana getirdiği çalışmaların fikri mülkiyete dair hukuki korumadan yararlanıp yararlanmayacağı, o zamanda geçerli olan hukuki kriterlere göre belirlenmelidir. BGH, 2004 yılındaki endüstriyel tasarım hukukundaki reformdan ayrı olarak yerleşik uygulamasından ayrılıp ayrılmama sorusunu ortaya atmaktadır. Bu reform nedeniyle, halâ yürürlükte bulunan eski hukuki durumda meydana getirilen uygulamalı sanat eserlerinin fikri mülkiyete ilişkin hukuki korumadan yararlanmasında hiçbir sebep yoktur. Davacının çizimleri UrhG § 2/1-7’ye göre teknik bir içeriğe sahip grafik (*Darstellungen technischer Art*) olarak da korunamaz. Teknik çizimlerde grafiğin içeriğinin aksine sadece biçim/şekil telif hakkı korumasından istifade eder. Bu yüzden çizimlerin yeniden yapılmasında (*reproduksiyon*) UrhG § 2/1-7’deki hukuki koruma söz konusu olmaz. Davalı çizimleri çoğaltmamış ve satmamıştır, bilakis eşyanın üretimi için bir model olarak kullanmıştır¹⁷.

C. BGH’nin Kararı ve Gerekçesi

Mahkeme kararında, söz konu taslakta, UrhG § 2/1-7 bakımından teknik bir içeriğe sahip çizimin söz konusu olup olmayacağını hususunu çözüme kavuşturmamıştır. Çünkü ürünlerin satışında teknik çizimlerin kullanılması söz konusu olmamıştır. Zira böyle çizimlerde, içeriğin aksine sadece biçim (*form*) korunur. Buna karşın, federal mahkeme, UrhG § 2/1-4 ve § 2/2’ye göre hukuki korumanın söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Mahkeme belli bir kullanım amacına hizmet etmeleri nedeniyle oyuncakları uygulamalı sanat olarak kabul etmiştir. Bunun gibi taslaklar da UrhG § 2’deki koşulları sağladığı ölçüde eser sahipliği korumasından faydalanacaktır. UrhG § 2/1-4 uyarınca, güzel sanat eserleri, mimari eserler, uygulamalı sanat eserleri ve bunların taslakları UrhG § 2/2’ye göre kişisel sanatsal yaratı içerdiği takdirde eser sahipliğine ilişkin hukuki ko-

13 Balık tutma oyunu, plastik veya değişik bir yüzeyden oluşan yapay bir havuzda, balık tutmaya çalışılan çocuk oyunudur. Oyunun oynanmasına hizmet eden aletin minyatür bir resmi için bkz. <http://de.wikipedia.org/wiki/Angelspiel> (erişim tarihi: 03.08.2014)

14 BGH’nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N.1.

15 BGH’nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N.2-3-4.

16 BGH’nin 12.05.2011 tarihli ve I ZR 53/10 sayılı karar.

17 BGH’nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 5-6-7.

rumadan faydalanabilecektir. Kişisel sanatsal yaratı içeren eser, özellikli bir eserdir ve estetik içeriği sanat kabul eden ve sanat sergilerine aşına kesimlerin “sanatsal” yaratıcılık olarak kabul edeceği bir dereceye ulaşmıştır¹⁸.

Eser sahipliği koruması çok düşük bir yaratım derecesine sahip olan basit bir yaratının söz konusu olduğu eserler bakımından da kazanılır. Yalnız kolay bir şekilde endüstriyel tasarım korumasının söz konusu olduğu uygulamalı sanat eserlerinde, şimdye kadar belirgin bir şekilde ortalama bir sanatsal yaratının üzerinde bir yaratı istenmekteydi. Gerçekten de İstinaf mahkemesinin haklı olarak esas aldığı BGH'nin yerleşik içtihadına göre, uygulamalı sanat eserlerinde aranan sanatsal yaratı derecesindeki yükseklik, belli bir amaca özgülenmeyen sanat eserlerine göre daha fazladır. Bunun gerekçesi olarak ise, eser sahipliği hukuku ile tasarım hukuku arasındaki mahiyet farklılığından ziyade bir derece/önem farklılığının olması gösterilmektedir. Endüstriyel tasarım korumasından yararlanan dizaynlar ile hukuken korunmayan sıradan dizaynlar arasındaki farklılık belirginleştirilmelidir. Bu yüzden eser sahipliğine ilişkin hukuki koruma için belirgin bir üstünlük gereklidir ve bunun için endüstriyel tasarım örneği olarak kabul edilen eserlere göre daha yüksek bir kişisel yaratıcılık aranır. Bu ikisi arasındaki sınır çok da aşağı olmamalıdır. İstinaf mahkemesi bu kriterlere göre davacı tarafından hazırlanan çizimlerin hiçbirinin uygulamalı sanat eskizi olarak telif korumasından yararlanamayacağına karar vermiştir¹⁹.

Esasen buraya kadar yerleşik uygulama bakımından bir hata görülmemektedir. Fakat burada sorun olarak karşımıza çıkan husus, istinaf mahkemesinin yasal düzenlemedeki değişikliği davacının taleplerini dayandırdığı zaman için geçerli olmayacağı yaklaşımıdır. BGH, “Seilzirkus” kararında, Endüstriyel Tasarım Kanunu'nun 12 Mart 2004 tarihli Endüstriyel Tasarım Kanunu'nun Değiştirilmesi Hakkında Kanun sonrası değişmesiyle ve Avrupa'daki eser sahipliği hukukundaki gelişmeleri de göz önüne alarak, uygulamalı sanat eserlerinde belli amaca özgülenmeyen sanat eserlerine göre daha yüksek taleplerde bulunulup bulunulamayacağı konusu tartışmaya açık bırakmıştır. Zira bu husus, “Seilzirkus” kararına ilişkin olayda, eserlerin bireysel nitelik taşıyıp taşımadığı sorunu olayın çözümü bakımından önemli değildir. İstinaf mahkemesi yanlış olarak bu sorunun işbu davada da tartışılmayacağını, zira davacının 1998-2002 yılları arasında hazırladığı çalışmalar için bu yıllarda yürürlükte bulunan

kanunların geçerli olacağını kabul etmiştir. BGH, yerleşik içtihadında 2004 yılındaki endüstriyel tasarımlarla ilgili reformu bir kenara bırakarak ısrarcı olup olmayacağı konusunu tartışmıştır²⁰.

Nihayet BGH, yerleşik uygulamasından vazgeçerek, davacının ürettiği çizimlerin telif hakkı korumasından yoksun bırakılmayacağına karar vermiştir. Mahkeme bu kararı verirken, sadece 2004 yılındaki endüstriyel tasarımlar hakkındaki reformu değil aynı zamanda Avrupa Birliği'ndeki eser sahipliği hukukundaki gelişmeleri de dikkate almıştır. Ayrıca İstinaf Mahkemesi uzun zamandan beri geçerli olan yüksek yargı içtihadındaki değişikliğin yalnızca gelecekteki davalar için değil, geçmişte kalan ama halen devam eden yargulamalar bakımından da geçerli olacağını yeterince dikkate almamıştır. Hukuk dairesi endüstriyel tasarım korumasına tabi olan uygulamalı sanat eserlerinin telif hakkı koruması için belirgin bir şekilde ortalamanın üzerinde bir eser olma zorunluluğu gereğinde ısrarcı olmamıştır. Uygulamalı sanat eserlerinin telif hakkı koruması için esas itibarıyla belli bir amaca özgülenmeyen güzel sanat eserleri veya edebi ve müzikal eserlerden farklı taleplerde bulunulmamalıdır. Bu sebepten dolayı, sanata yatkın ve sanat sergilerine aşına çevrelerce “sanatsal” olarak tabir edilecek seviyede olmaları yeterlidir. Yerleşik uygulamanın terkedilmesi, Avrupa Birliği eser sahipliği hukuku bakımından zorunlu olmasa da, 12 Mart 2004 tarihli endüstriyel tasarımlara ilişkin reform bakımından zaruri görülmektedir²¹.

Avrupa Birliği eser sahipliği hukuku, uygulamalı sanat eserlerinin telif hakkı korumasından yararlanması için belirli bir düzeyde olması gerekliliği anlayışına peşinen karşı değildir. 2001/29/EG sayılı Bilgi Toplumunda Eser Sahipliği Hukuku ve Bağlantılı Hakların Belirli Açılardan Uyumlaştırılması Hakkında Yönerge, hangi şartlar altında hukuki koruma altındaki bir objenin eser olarak tanımlanacağını düzenlememiştir. BGH, yerleşik içtihadını terk etmesini, 12 Mart 2004 tarihli endüstriyel tasarımlara ilişkin reform bakımından gerekli görmektedir. Model ve Tasarımların Hukuken Korunması Hakkındaki 98/71/EG sayılı yönerge ile değiştirilen endüstriyel tasarım hukukundan sonra, 12 Mart 2004 tarihli reform yasası ile yeni bir düzenleme yapılmıştır. Böylece endüstriyel tasarım hukuku ile eser sahipliği hukuku arasındaki derece ilişkisi (*Stufenverhältnis*) sürdürülmemiştir. Bu yüzden uygulamalı sanat eserleri bakımından aranan yüksek taleplerin gerekçesi kalmamıştır²².

18 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 11-12-14-15-16.

19 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 17-18-19.

20 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 20-21-22.

21 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N.22-23-24-26.

22 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N.27-28-33-34.

Yasa koyucu, bu yenilik ile bağımsız bir endüstriyel hak koruması oluşturmuş ve böylece eser sahipliği hukuku ile olan sıkı bağı ortadan kaldırmış, endüstriyel tasarım hukukunda eser sahipliğinden farklı bir hukuki koruma yönünü belirgin hale getirmiştir. Yeni düzenlemeye göre endüstriyel tasarım olarak korumada hususiyet (*Eigentümlichkeit*) ve böylece yüksek yaratıcılık değil, bilakis tasarımın farklılığını ortaya koyan bir ayırtediciliği (*Eigenart*) şart koşulmuştur. Ayırtediciliğin tespiti için belirleyici kriter bilgilenmiş kullanıcı nezdinde genel görünüm bakımından tasarımların farklılığıdır. Alman endüstriyel tasarım hukukunda, Tasarım ve Modellerin Hukukun Korunması Hakkındaki 98/71/EG sayılı Yönergenin hayata geçirilmesinden dolayı, 12 Mart 2004 tarihli Endüstriyel Tasarım Reform Yasası ile özgünlük ve yüksek bir yaratıcılık gerekliliği bir hukuki koruma şartı olarak görülmemiştir. Buna karşın ayırt ediciliğin değerlendirilmesinde, GeschmMG²³ § 2/3/1 cümlesi gereği, tasarımın oluşumunda tasarımcının tasarım serbestliğinin derecesi dikkate alınır. Bu yüzden sanatsal yaratıcılığın dikkate alınması da olanaksız değildir. Ancak bu bile artık tasarımların korunmasında belirli bir yüksek yaratıcılık düzeyi şartının aranmadığı gerçeğini değiştirmez. Tasarımın genel itibarının daha evvelden bilinen formlardan (*formenschatz*) ayrılması gerekli ve yeterlidir²⁴.

Endüstriyel tasarım koruması ile telif hakkı koruması birbirine engel değildir ve ikisi de aynı anda söz konusu olabilir. Fakat her ikisinin koruduğu menfaat, koruma şartları ve hukuki sonuçları farklıdır. Bir yaratıcılığın endüstriyel tasarım koruması altında olması, onun telif hakkı korumasına sahip olamayacağı veya bu hak için özel ön koşullar istenebileceği anlamına gelmez. Ayrıca telif hakkı koruması söz konusu olduğunda, endüstriyel tasarım koruması da gereksiz olarak düşünülemez. Bir yaratı önceden bilinen formlardan farklılık göstererek, telif hakkı koruması için yeterli sanatsal düzeye sahip olmadan endüstriyel tasarım korumasına tabi olabilir. Gerçi özellikle telif hakkı korumasının uzun süreli bir hukuki koruma sağlaması nedeniyle, telif hakları için çokta düşük olmayan bir sanatsal yaratı düzeyi talep edilir. Ancak artık endüstriyel tasarım hukukunda telif hukukuna nazaran bir eksikliğin söz konusu olmadığı nazarı itibara alındığında, uygulamalı sanat eserlerinin telif hakkına ilişkin hukuki korumadan yararlanmasında, yüksek taleplerin getirilmesi hukukun yerinde değildir. Bununla birlikte uygulamalı sanat eserlerinin geniş bir alandaki kullanımının aşırı bir şekilde kısıtlanacağı endişesi

duyulmamalıdır. Zira uygulamalı bir sanat eserinin telif korumasından yararlanabilmesi için, tasarım estetik açıdan değerlendirilmesi ve korumanın sanatsal bir performans nazarı itibara alınarak sağlanması gerekecektir²⁵.

III. BGH KARARININ OLUŞUM SÜRECİ

Uygulamalı sanat eserleri ve tasarım objelerinin esas özelliği kullanım amacında kendini gösterir. Mobilya, mücevher, saat, sofrta takımı, kırtasiye ürünleri, giysiler, şapkalar, çantalar, bisikletler, oyuncaklar vs. tasarlanmakta ve endüstriyel alanda üretilmektedir. Amaç kişilerin günlük hayatlarında kullanacağı eşyaları sunmaktır. Belli bir amaca özgülenmeyen, “saf” güzel sanata göre uygulamalı sanatın en önemli farklı, bunun belli bir kullanım amacına dönük yapılmasıdır²⁶. Kullanım amacına dönük fonksiyonel özellikler barındıran uygulamalı sanat eserleri ve tasarım objeleri tasarım hukuku yanında şartların varlığında telif hukuku bakımından da korunabilmektedir. Alman doktrininde telif hakkı ile tasarım koruması mevzuatı arasındaki bir rekabet bulunup bulunmadığı sürekli olarak tartışılmıştır. Özellikle tasarım hukuku ile telif hukuku arasında kademeli bir ilişki bulunup bulunmadığı tartışılmıştır²⁷. Uygulamalı sanat eserlerinin telif hakkı korumasından yararlanması bakımından BGH bu kademe ilişkisini kabul etmişti²⁸.

Yargı uygulamasındaki formül şu şekilde olmuştur; uygulamalı sanat alanında, yani izleyenin sadece estetik anlayışına hitap etmekte kalmayıp, aynı zamanda bir kullanım amacı olan, kullanım için üretilmiş eserlerde ortalama bir tasarıma karşı net bir üstünlük talep edilmelidir. Adeta sembol oluşturan bu katı hüküm “Silberdistel” vakasında, BGH'nin gerçeğe uygun olarak tasarlanmış bir küpe ve bunun telif hakkı korumasına ilişkin verdiği bir karardır. BGH bu kararında, bu ürünün telif hakkı korumasına uygunluk açısından daha açık bir farklılığın, yani rutin olana karşı net bir üstünlüğün kabulünün gerektiğini ifade etmiştir. Bunun sonucu olarak telif hakkı koruması için daha derin bir özgün yaratıcılığın bulunması gerektiğini, sınırın çok düşük saptanmaması gerektiği belirtilmiştir²⁹.

25 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 39-40-41.

26 BGH, GRUR 2011, 803 Rn. 31 – Lernspiele, BGH, GRUR 2009, 856 Rn.45 – Tripp-Trapp-Stuhl, BGH, GRUR 1995, 581,582 – Silberdistel.

27 **Obergfell**, Eva Inés, Abschied von der Silberdistel: Zum urheberrechtlichen Schutz von Werken der angewandten Kunst, GRUR 2014, s.622.

28 BGH, GRUR 1995, 581,582 – Silberdistel.

29 BGH, GRUR 1995, 581,582 – Silberdistel. Silberdistel kararından önce, uygulamalı sanat eserlerinin korunmasına ilişkin birçok karar verilmiştir. BGH, GRUR 1983, 377-378- Bromber-Muster, BGH, GRUR 1979, 332-336- Brombeerleuchte.

23 Geschmacksmustergesetz – Endüstriyel Tasarımlar Kanunu.

24 BGH'nin 13.11.2013 tarihli ve I ZR 143/12 sayılı kararı N. 35-36-37.

Daha eski dönemde İmparatorluk Mahkemesi de bu prensipleri ortaya koymuştur. Mahkeme tasarım koruması ile telif koruması arasındaki farklılığın “*kademeli*” olduğuna, tasarımların telif korumasından yararlanabilmesi için daha büyük bir estetik içeriğe sahip olması gerektiğine karar vermiştir³⁰. BGH'nin bu tutumunu savunanlar³¹ yanında, birçok yazar telif hakkı koruması ile tasarım korumasının arasındaki kademeli farklılıklara karşı çıkmıştır³². Bu bakımdan uzun zaman uygulamalı sanat eserlerine ilişkin koruma bakımından bir alçalma talep edilmiş ve bu konu Avrupa'daki “*eser*” kavramı temelinde tartışılmıştır³³. BGH, “*Seilzirkus*” kararında, yıllardır süre gelen uygulamalı sanat eserlerinde belli amaca özgülenmeyen sanat eserlerine göre daha yüksek taleplerde bulunulup bulunulamayacağı konusunu tartışmaya açık bırakmıştır. Bu nedenle BGH'nin “doğum günü treni kararı” bir sürpriz olarak nitelendirilmemelidir.

IV. TELİF HUKUKU VE TASARIM HUKUKU ARASINDAKİ İLİŞKİ BAKIMINDAN BASİT YARATIMLAR VE BGH KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Tasarımlar ve Telif Hukuku Arasındaki İlişki

Tasarımlar, hem tasarım mevzuatı hem de fikir ve sanat eserleri mevzuatı hükümlerine göre hukuki korumadan faydalanabilir. Çünkü tasarımların temelinde özgün düşünceler yatmakta, bunlar fikri çabanın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır³⁴. Bu bağlamda 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünden Kararname'nin³⁵ (KHK) 1/son maddesinde, tasarım olarak sağlanan korumanın, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda³⁶ (FSEK) aranan şartların ger-

çekleşmesi halinde öngörülen korumaya hanel getirmeyeceği zikredilmiştir. Aynı şekilde FSEK'nin 4/sonuncu maddesine göre, krokiler, resimler, maketler, tasarımlar ve benzeri eserlerin endüstriyel model ve resim olarak kullanılması, düşünce ve sanat eserleri olmak sıfatlarını etkilemez. Yine FSEK'in 2/b.3'üncü maddesinde tasarımlar fikir ve sanat eseri olarak gösterilmiştir³⁷. Esasen tasarımların aynı FSEK bakımından korunması önemli bir ihtiyaca cevap vermektedir. Zira uygulamada yenilik özelliği taşıyan tasarımların birçoğunun tescil edilmediği bilinmektedir. Bunun nedenlerinden bazıları tescilin pahalı ve zahmetli olması olarak gösterilebilir. Hal böyle olunca tasarım sahibi şartları taşımak kaydıyla fikir ve sanat eserleri mevzuatına göre koruma talep edebilecektir³⁸.

KHK ile FSEK arasındaki bu ilişki diğer sınai haklardan farklı bir mahiyet gösterir. Gerçekten de diğer sınai hakları düzenleyen mevzuat hükümleri incelendiğinde, bu sınai hakların (marka, patent ya da faydalı model) FSEK korumasından yararlanacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Hâlbuki tasarımlar dışındaki diğer sınai haklarda da bir fikri çaba bulunmaktadır. Fakat tasarımların FSEK tarafından öngörülen şartları taşınması durumunda eser kabulü söz konusu olabilmektedir. Fakat aynı şey örneğin marka için geçerli değildir. Tasarım bir ürünün görünümüyle ilgilidir ve kendine has özellikleri olur. Bu özellikler sayesinde tasarım ayırt edici bir nitelik kazanır. Bu ayırt edicilik aynı zamanda ürünü oluşturan kimsenin hususiyetini de taşıyabilir. Bu durumda tasarım diğer şartları da sağlamak koşuluyla eser olarak FSEK korumasından yararlanır. Marka ise mal ve hizmetleri ayırt etmeye yarayan ve çizimle görüntülenebilen işaretlerdir. Marka işareti, onu geliştiren ya da çizen kişinin hususiyetini taşımamaktadır. Marka da tasarım gibi ayırt edici niteliğe sahiptir. Ancak buradaki ayırt edicilik, sadece seçilen işaretin diğer işaretlere benzememesinden kaynaklanır. Tasarım da, markanın aksine ürünleri ayırt etme ve böylece ürünün kaynağını tanıtmaya işlevi gerekli değildir. Tasarım da tasarımcısının bir nevi gizli bir imzası vardır³⁹. Bir tasarıma bakan kimse bunun kimin tarafından oluşturulduğunu düşünebilir. Fakat bir markaya bakam kimse bu marka işaretinin kimim yaptığından ziyade ilgili mal veya hizmeti düşünür. Hal böyle olunca tasarımların

30 RG'nin 10.06.1911 tarihli ve I 133/10 sayılı kararı.

31 Dreier, Thomas/Schulze, Gernot, Urheberrechtsgesetz (Urheberrechtswahrnehmungsgesetz, Kunsturhebergesetz Kommentar), 4. Auflage, 2010, §2 UrhG, Rn.174.,

32 Wandtke, Artur-Axel/Bullinger, Winfried, Praxiskommentar zum Urheberrecht, 3. Auflage 2009, §2 UrhG, Rn.97 vd, Schricker, Gerhard/Loewenheim, Ulrich, Urheberrecht Kommentar, 4. Auflage 2010, §2 UrhG, Rn.160.

33 Oberfell, s.623. Avrupa Birliği'nin 98/71/EG sayılı yönetgesinin 17'inci maddesinde kümülatif eser ve tasarım koruma fikri belirgin bir şekilde ifade edilmiştir. Burada kümülatif telif korumasının hangi ölçüğe göre başlatılması gerektiği belirlenmemiştir. Bu ölçüğün belirlenmesi daha ziyade üye ülkelerin hukuki düzenlemelerine bırakılmıştır. Adalet Divanı uygulamasında genelde koruma tabanın düşürülmesi kabul edilmektedir. Klawitter, Christian, Urheberrecht für Designleistungen: Khertwende oder Randkorrektur? GRUR-Prax 2014, s.30. Avrupa eser kavramı için bkz. Oberfell, s.625 vd, Dietrich/Szalai, s.164 vd.

34 Can, Ozan, “Tasarım Hukukunda Hükümsüzlük”, Ankara Barosu FMR Dergisi, S. 2, 2008, s. 79.

35 27.06.1995 tarihli ve 22326 sayılı Resmî Gazete

36 13.12.1951 tarihli ve 7981 sayılı Resmî Gazete

37 Tasarım ve eser arasındaki ilişkinin geçmişi hakkında bkz. Tekinalp, §41 N.4.

38 Suluk, Cahit, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tasarımların Kümülatif Olarak Korunması (Çoklu Koruma)”, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR), C.1, S.3, 1/2001, s.55 vd. (eserin kısaltması: Çoklu Koruma)

39 Suluk, s.578 vd.

FSEK bakımından hususiyet içermesi ve eser olma ihtimalini düşünen kanun koyucu, tasarımların FSEK korumasından yararlanabileceğini açıkça düşünmemiştir. Hâlbuki diğer sınai haklarda “hususiyet” in söz konusu olması pek muhtemel görülmemektedir. Böylece tasarımlar bakımından FSEK koruması gündeme gelebilecektir⁴⁰.

Tasarımların korunmasında aranan şartlar ile fikir ve sanat eserleri hukukundaki koruma şartları birbirinden farklı olduğu unutulmamalıdır. Bir tasarımın hukuki korumadan yararlanması için yeniliğe (KHK m. 6) ve ayırt edici niteliğe (KHK m. 7) sahip olması gerekir⁴¹. Endüstriyel tasarımların korunmasına ilişkin 98/71 EG sayılı AB yönergelerinin uygulamaya konulmasından beri, AB’de tescilli tasarım mevzuatı açısından koruma gerekçesi için önemli kabul edilen, bir model tasarlayan kişinin yaratıcılığı değil, tasarımın özgüllüğü ve önceki şekillerden farklılık yaratan bir tasarım objesinin varlığıdır⁴². Tasarım korumasında, yapılan çalışmadaki dikkat, işçilik tek başına bir anlam ifade etmez. Ürünün nasıl görüldüğünün önemi yoktur ve tasarımın ürünün satışına etkisi de araştırılmaz. Tasarımda tasarımcısının hususiyetini değil, hedef kitlenin zevki esas alınır⁴³.

Tasarım mevzuatı ile ürünün görünümü korunmaktadır. Hâlbuki fikir ve sanat eserleri hukukuna göre sahibinin hususiyetini taşıyan ve eser kategorisine giren çalışmalar korunur. Burada korunan fikrin ifade ediliş tarzıdır. Tasarımlarda daha çok fayda ön planda tutulurken, estetik ve sanat gibi hususlar ikinci planda kalır⁴⁴. Tasarımlar ile fikir ve sanat eserleri arasındaki bir fark da, fikir ve sanat eserleri sadece taklide karşı koruma sağlarken, tasarım sahibinin bağımsız olarak geliştirilen çalışmalara karşı da korur⁴⁵.

40 Buna benzer bir durumda patent bakımından söz konusudur. Patentin de FSEK korumasından yararlanması düşünülemez. Buna ilişkin olarak verilen bir örnek durumu gayet açık ifade etmektedir. Buna göre “...bir kişi önceden bilinmeyen bir tedavi veya bir tıbbi keşif etse ve bu buluşu açıklayan bilimsel bir kitap yazsa veya makale yazsın yazar bu keşfin anlatımındaki ifade biçimi için korunacaktır. Ancak söz konusu kitap bu yazarın keşif ettiği, bulduğu buluşun kullanımını için kendisine münhasır bir rant* sağlamamaktadır. Eğer şartları varsa bu buluş patenle korunabilir...” **Yavuz**, Levent, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulu Eser Kavramı ve Eser Sahibinin Hakları Sempozyumu, 07.07.2005 Ankara, Konuşma defşiresi. Konuşma metnine erişim için bkz. <http://www.ankarabarosu.org.tr/PANELLER>.

41 Tasarımlarda yenilik ve ayırt edicilik unsuru hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Can**, s. 83-84. Doktrinde Suluk, tasarımın hukuken korunması için ayrıca mevzuatta belirtilen sınırlama ve istisna hükümlerine takılmaması gerektiğini ifade etmiştir. **Suluk**, Cahit, Tasarım Hukuku, Ankara 2003, s.223.

42 **Obergfell**, s.622.

43 **Suluk**, s.223, 225. **Rehbinder**, Manfred, Urheberrecht, 13. Auflage, München 2004, N.99.

44 **Suluk**, s.586.

45 Ayrıntılı açıklama ve daha fazla fark için bkz. **Suluk**, s.587.

B. Basit Yaratımların (kleine Münze) Durumu

1. Genel Olarak

Uygulamalı sanat eserleri ile tasarım objelerinin her ne kadar hukuki korumalarının dayanağı farklı olsa da, aynı ticaret alanında kullanıldıkları görülmektedir. Bu da doğal olarak ayırt etme sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Sorunun temeli uygulamalı sanat eserinin telif hakkı korumasından yararlanabilmesi için koşullar ve korumanın sınırı oluşturmaktadır. Sorunun yasal zemininde ise hem telif hukuku hem de endüstriyel tasarım hukuku bulunmaktadır. Her iki hukuki rejim de ilk planda teknik bir çalışmanın sonucu korumaktan ziyade⁴⁶; bireysel yaratıcılıktan neşet eden yeni ve özgün sonucu korumaktadır⁴⁷. Buna karşılık yukarıda da ifade edildiği gibi koruma şartları bakımından iki sistem birbirinden ayrılmaktadır. Telif koruması kişisel sanatsal bir eser yaratılmasını gerektirmektedir. Bunun sonucu olarak koruma kriteri yaratıcılık içeren bireyselliğin yeterlilik derecesine bağlıdır. Korunan eser, bireysel yaratıcılığı, şahsiyetini yansıtacaktır⁴⁸.

2. Basit Yaratımların FSEK Bakımından Korunabilirliği

Doktrin ve uygulamada “kleine Münze”; bizim de “basit yaratımlar” olarak ifade edebileceğimiz tasarımların FSEK korumasından yararlanabilmesi için koşulların irdelenmesi lazım gelir. Daha evvel ifade edildiği gibi FSEK korumasından yararlanabilmenin şartı, kanunda gösterilen eser türlerinden birine girmek ve bu eserin sahibinin hususiyetini taşımasıdır. Basit yaratımlar aynı BGH kararında olduğu gibi, FSEK m.4/1-4 anlamında uygulamalı güzel sanat eseri olarak nitelendirilebilecektir. Ancak bunun için basit yaratımdaki hususiyetin tespit edilmesi gerekecektir. Bu hususiyetin belirlenmesi bakımından öncelikle basit yaratımı oluşturan kimsenin bağımsız bir fikri faaliyetinin bulunmasıdır. Böylece, basit yaratımı oluşturan kimse, özelliklerini eserine daha sağlıklı ve yüksek oranda yansıtabilecektir. Böylece fikri faaliyet diğerlerinden farklılaşacaktır⁴⁹. İkinci olarak hususiyet, basit yaratım sahibinin fikri faaliyetlerinin serbest biçimlendirme alanından şekillenmelidir. Son olarak ortaya çıkarılan çalışma

46 İstisnai hâl için bkz. FSEK m.2/1-1’de ifade edilen bilgisayar programları, benzer düzenleme Alman hukukunda UrhG § 2/1-1, **Dreier/Schulze**, Einl. Rn. 29 vd.

47 **Eichmann**, Helmut/von **Flackensteine**, Rolan Vogel, Geschmacksmustergesetz, 4. Auflage, 2010, §2 Rn.7 vd., Rn.12 vd., **Obergfell**, s.621-622.

48 **Schricker/Loewenheim**, § 2, Rn. 23, **Wandtke/ Bullinger**, §2 Rn. 21.

49 **Bozgeyik**, s.175.

rutinden farklı olmalıdır⁵⁰. Değerlendirme konusu yaptığımız kararda BGH'nin esasen bütün bu kriterleri nazarı itibara aldığını söyleyebiliriz. BGH'nin karardaki; "...basit yaratımlar, sanata yakın ve sanat sergilerine aşına çevrelerce 'sanatsal' olarak tabir edilecek seviyede olmaları yeterlidir..."⁵¹; "...basit yaratımların uygulanmalı bir sanat eseri olarak telif korumasından yararlanabilmesi için tasarım estetik açıdan değerlendirilmeli ve koruma sanatsal bir performans dikkate alınarak sağlanmalı..." ifadeleri bunu göstermektedir.

Hususiyet eserin yüksek bir orijinaliteye sahip olması ya da eşsiz olması anlamına gelmemektedir. Aksine bireysel düşüncenin oluşacağı ve bunun ifade edileceği fikri bir faaliyet alanının, diğer bir ifade ile serbest biçimlendirme alanının (*Gestaltungsspielraum*) bulunması gerekir⁵¹. Eserdeki bireysel özellik eser sahibinin fikri yaratım özgürlüğüne bağlıdır ve bu ise konunun sağladığı hareket alanı ile gerçekleşir⁵². Bu yüzden basit yaratımlarda hususiyet tespit edilirken serbest biçimlendirme alanın da dikkate alınması gereklidir.

Bir basit yaratımın FSEK m.4 anlamında güzel sanat eseri olarak kabulü için hususiyetin yanında, yaratımda estetik değer bulunması gereklidir. Estetik değer, örneği olmayan, latif, güzel, nadide, güzellik ölçülerine uyan, gözü gönülük okşayan, beğenilen olarak tanımlanmış ve doktrin tarafından da kabul görmüştür⁵³. Ancak *Nal/Suluk*'un da haklı olarak ifade ettiği gibi estetik değerden anlaşılması gereken, güzel sanat eserinin örneği olmayan, ender, güzel ve göze hoş gelmesi olmamalıdır. Böyle bir yaklaşım çoğunluğun güzellik anlayışına uymayan kıskırtıcı eserleri telif koruması dışında bırakır⁵⁴. Estetik değer ifadesinden eserin estetik duyguyu uyandırmak için seyretme duygusu yaratması anlaşılmalıdır⁵⁵. Basit yaratımlar yukarıda da ifade edildiği gibi yaratıcısının hususiyetini taşıyabilir. Fakat bunların prensip olarak günlük kullanım için üretilmesi, pratik ihtiyaçlara cevap vermesi karşısında estetik değere sahip olmaları nadirdir⁵⁶, ancak imkânsız değildir. Basit yaratımın estetik değer taşıyıp taşımadığı ancak bir uzman tarafından belirlenebilir. Uzman, hususiyet taşıyan estetik unsurları, sıradan izleyiciden farklı olarak teknik bir şekilde ele alır ve tespit eder. Estetik değer varlığının tespitinde so-

mut ve objektif kriterlere dayalı analitik bir inceleme yapılmalıdır.

Böyle bir inceleme metodu eserlerde hususiyetin varlığının tespitinde uygulanmaktadır. Gerçekten de Yargıtay, bilirkişilerden, hususiyetin gerekçelerini ayrıntılı olarak raporda tartışılması ve gösterilmesini istemektedir⁵⁷. Estetik değer tespiti bakımından analitik bir inceleme kriterinin ne şekilde oluşturulabileceği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de hususiyetin tespiti estetik değer tespitine nazaran daha kolay olabilmektedir. Örneğin, hususiyet tespit edilirken, eserin rutin ve sıradan ölçüleri aşıp aşmadığına, herkesi tarafından aynı şekilde yapılıp yapılmadığına bakılmaktadır⁵⁸. Görüldüğü üzere hususiyetin varlığını tespit için elimizde hep bir "ölçek" bulunmaktadır. Ancak estetik değer analitik bir şekilde incelemesine hizmet eden "ölçek" ne olacaktır? Bu noktada sanat felsefesi uzmanlarından yararlanılması düşünülebilir. Örneğin sanat felsefesine ait bir çalışmada estetik yargının oluşum süreci kategorik olarak ifade edilmiştir. Buna göre değişik açılardan beğeni yargısının (ve dolayısıyla seyretme duygusunun) var olup olmadığı meselesi irdelenmiştir⁵⁹.

3. Estetik Değer Seviyesi

Belirtilmiş gibi FSEK m.4'te uygulanmalı sanat örneği olarak kabul edilen el işleri ve küçük sanat eserleri eğer FSEK'te ifade edilen koşulları sağladığı takdirde telif korumasından yararlanır. Bunlar gerekli koşulları sağlamıyorsa tasarım olarak korunabilir. Maddenin uygulamasındaki önemli olan husus, yukarıda da ifade edildiği gibi tasarım hukukunda bulunmayan "estetik değer" kıstasıdır. Bu noktada estetik değer kıstası bakımından daha yüksek bir sınırın aranması gerekip gerekmediği meselesi önemlidir.

Bu şartın, tasarımların FSEK'in uygulama alanını daraltma olanağı tanıyan bir ölçü olduğu, seri üretime elverişli el işleri ve küçük sanat eserlerindeki estetik niteliğin tespitinde titiz davranılması ve estetik değer eşliğinin yüksek tutulması sayesinde, FSEK ile sağlanan uzun süreli ve tescilsiz korumanın, KHK kapsamında sağlanana korumayı anlamsız kılması gibi bir sonucun önlediği ifade edilebilir⁶⁰. Bu

50 **Bozgeyik**, s.176.

51 **Bozgeyik**, Hayri, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması, Ankara 2010, s.49 (Mimari Eser)

52 BGE 120 II 65, BGE 117 II 466.

53 **Tekinalp**, s.126.

54 **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s.63.

55 **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s.63. Alman hukukunda da aynı yöndeki anlayış için bkz. BGH'nin 17.06.1992 tarihli ve I ZR 182/90 sayılı kararı (Alf).

56 **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s.62.

57 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.12.2004 tarihli ve E. 2004/2772, K.2004/12672 sayılı kararı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 03.04.2006 tarihli ve E. 2005/3742, K.2006/3428 sayılı kararı.

58 **Ateş**, s.77, **Bozgeyik**, s.181 dipnot 48'te anılan diğer yazarlar.

59 **Delice**, "Estetik Bir Yargı Olarak Güzel", Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü Dergisi, 2007, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/922/11502.pdf>, s. 80 vd.

60 **Fidan**, İsmail, "Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, 2011, s.434.

düşünceye benzer bir karar İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi tarafından verilmiştir. Kararda yüksek estetik değere sahip olma koşulu “... dalga şeklinin 4. maddede sayılan grafik eserler arasında girebileceği düşünülebilir ise de, bunun için de estetik değere sahip olması gerekmektedir. Oysa dalga şeklinin yüksek tutulması gereken estetik değere sahip olma eşiğine ulaşmadığı, bu düzey ve yeterlikte olmadığı, bu nedenle FSEK kapsamında eser olarak kabul edilemeyeceği kanaatine varılmıştır...” şeklinde ifade edilmiştir⁶¹. Ayrıca tasarımların korunması bakımından fikir ve sanat eserleri mevzuatının elverişli bir koruma modeli olmadığı gerekçesiyle estetik düzeyin yüksek tutulması savunulmuştur⁶².

Estetik değer kriterinin FSEK'in uygulama alanını daralan bir kriter olarak görülmesi görüşüne katılma imkânı bulunmamaktadır. Güzel sanatlar, güzelin teorik ve pratik yönünden hareketle estetik tasarımlar oluşturan etkinlik alanıdır⁶³. Bu anlamda estetik değer güzel sanatın varlığı için gereklidir. Kanun koyucu FSEK m.4'te estetik değerden bahsederek bu gerekliliği vurgulamıştır. Bu kriterin kanunun uygulama alanını daraltmayı sağlayan ölçü olarak algılanması, maddenin amacını aşan bir yorumdur. Ayrıca estetik değer çıtasının yüksek tutulması ile 554 sayılı KHK'nin anlamsız hale gelmesinin engelleneyeceği düşüncesine de katılma imkânı yoktur. Kümülatif korumanın geçerli olduğu bir sistemde FSEK'in KHK'yi korur şekilde uygulanması yerinde olmamalıdır. Gerçekten de kümülatif koruma, hak sahibine tasarım mevzuatı yanında, şartları varsa FSEK hükümlerine dayanma imkânı verir. Hak sahibi ister bunlardan birine dayanabileceği gibi isterse tamamına dayanması da mümkündür⁶⁴.

Kanaatimizce estetik değer seviyesinin ne olması gerektiği sorunun cevabı bir hukuk politikası sorunudur⁶⁵. Zira daha çok kullanım amacına hizmet eden ve seri olarak üretilen basit yaratımların, estetik değer eşiği saf sanatlarla eşitlenerek uygulamalı sanat eseri olarak kabulünün çok ciddi sonuçları olacaktır. İlk olarak kararın üretim endüstrisi üzerinde ciddi bir etkisi olabilecektir. Çünkü karara konu olaydaki davacılar gibi tasarımcıların hakları genişletilmektedir. Bunun sonucunda tasarımcıların ilâve ücretler için talepte bulunacağı

açaktır. Aynı zamanda üreticilerin bir ürünün tasarımı ile bir üçüncü kişinin haklarının ihlâl edilmediğini öğrenmeleri karmaşıklaşacaktır. Gerçekten üreticiler tasarım konusu şey bakımından üçüncü kişilerin hakkının var olup olmadığını saptamak için tasarım tescilini kullanmaktadır. BGH kararından sonra artık bu güvenilir yöntem olmayacaktır. Çünkü telif hakkı koruması, eserin yaratılmasına istinaden başlar ve endüstriyel tasarım hukuku göre tescil yapılmasına da gerek yoktur⁶⁶. Ayrıca endüstriyel tasarımlar sahip olduğu koruması süresi başvuru tarihinden itibaren toplamda 25 yıl iken; telif hakkına tanınan koruma süresi eser sahibinin ölümünden sonra 70 yıl yıl geçmekle sona erer. Bu nedenle üreticiler estetik değeri olan pratik amaçlara hizmet eden eserler üretmeden evvel kapsamlı bir araştırma yapmak zorundadır. Tasarımcılar ile yapılan sözleşmelerde, üreticilerin ilk önce ilgili tasarımın telif hakkı kanunu tarafından korunup korunmadığını incelemeleri ve eğer korunuyorsa, tasarımı kullanmak için telif hakkı sahibinden *yayma hakkını* almaları gereklidir⁶⁷.

BGH'nin kararı ile tasarım ve telif hakkı koruması arasındaki sınır belirsiz hale gelmekte olduğu da düşünülebilir. Bir tasarımın telif korumasından yararlanıp yararlanmadığını tespit zorlaşmaktadır. Özellikle karar basit yaratımlar (*kleine münze*) bakımından telif haklarının enflasyona uğramasını kolaylaştırmaktadır⁶⁸. Bu durum ekonomik açıdan da zarar verici sonuçlar doğurabilecektir⁶⁹. BGH'nin yeni içtihadı ilk bakışta kullanım amacına dönük basit çalışmaların potansiyel olarak telif hakkı korumasından yararlanmasına yol açacak niteliktedir. Bu nedenle “basit yaratım” kavramının içeriği sorgulanmalıdır. Ayrıca bu tür tasarımlar bakımından sağlanacak telif koruması rekabetin önlenmesine neden olacaktır. Özellikle çok düşük fikri ve yaratıcı hizmetlerde neden bir hukuki korumanın uzun yıllar boyunca sağlandığını anlamak mümkün değildir⁷⁰. Basit yaratımın boyutunun ne kadar büyük olması gerektiği bir sorun olarak tartışılmıştır⁷¹. Çünkü uygulamalı sanat eserlerindeki yüksek talepler, telif hakkı hukukunda basit yaratımların korunmasında bir istisna teşkil etmektedir. Biçim,

61 İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nin 01.05.2007 tarihli ve 2004/452 E. 2007/100 K. sayılı yayımlanmamış kararı. Karar metni için bkz. **Suluk**, Cahit/**Orhan**, Ali, Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku – Tasarımlar C. III, Ankara 2008, s.795.

62 Tasarım koruması ile fikir ve sanat eserlerine tanınan koruma arasındaki farklar için bkz. **Suluk**, Çoklu Koruma, s.58.

63 **Delice**, s.80 vd.

64 **Suluk**, Çoklu Koruma, s.45.

65 Bu görüşümüzün oluşmasında, Sayın Cahit Suluk ile yapılan bir mülakat etkili olmuştur.

66 **Gausling**, Tina, “German Federal Supreme Court expands design protection: ‘Birthday Train’”, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2014, Vol. 9, No. 7, s. 550.

67 **Gausling**, s.550.

68 **Dreier/Schulze**, § 2 Rn.4.

69 **Dietrich/Szalai**, s.170.

70 **Szalai**, Stephan, Anmerkung zu BGH, Urteil vom 13. November 2013 – I ZR 143/12 – Geburstagszug, ZUM 58. Jahrgang, Heft 3/2014, s.232.

71 **Dietrich/Szalai**, s.161 vd.

kişisel sanatsal eserin bir parçasıdır ve bu yüzden eser kavramının bir parçasıdır. Ayırt edici bir sanat eserinde, düşünel içerik, algılanabilir bir tasarım ve kişisel yaratıcılık düzeyi bulunmaktadır. Yaratıcılık düzeyinin çitası çok yükseltmemelidir. Böylece basit yaratımların da korunması mümkün olabilecektir. Kısmen bireysellik ve yaratıcılık düzeyi arasında ayırım yapılmaktadır. Buradaki amaç, orijinalliğin asgari ölçüsünün belirlenmek istenmesidir. Yaratıcı bir özgünlük (*schöpferisch eigentümlichen*) eseri, rutin bir zanaatsal faaliyetten ayırır. Ölçütler çok katı olmamalı ve basit yaratımların korunabilirliğinin alt sınırı belirlenmelidir. Aksi takdirde hukuki korumanın sonuçları meşrulaştırılmayacaktır⁷². Suiistimal risklerinin ve aşırı korumanın ekonomik sonuçlarının dikkate alınmasıyla basit yaratımların minimal şartlarını arttırmak anlamlı görünmektedir. Eser türleri arasındaki farklılıklardan ziyade, eserdeki tasarım hareket serbestliğine önem verilirse, minimal şartlar sorunsuz bir şekilde düzenlenebilir. Güçlü bir telif koruması anlamında, her kreatif hizmeti de koruma altına almaya gerek yoktur⁷³.

BGH'in bilinçli olarak tasarım hakkından vazgeçerek telif hakkına öncelik tanımak istemediği, bilakis düşüncesinin bunun tam tersi olması gerekir⁷⁴. Özellikle artan yatırım maliyetleriyle bağlantılı olarak endüstriyel tasarımlar hukuken korunmayı gerektirir. Bu da resmi kütüğe tescil suretiyle sağlanır. Telif hakkının yenilik gerektiren tasarım hakkından ayrılmasına yatırım maliyeti neden olmuştur. Buna karşılık BGH, tasarım hizmetinde telif hakkına dayanmakla yasal açıdan bir çelişki yaratmaktadır⁷⁵.

Tasarım hizmetleri, uygulamalı sanat eseri niteliğinde olabilir ancak genellikle bu nitelikte de değildir. Eser niteliğinde olmayan tasarımlar bakımından oluşabilecek "hukuki koruma boşluğu", yasa koyucu tarafından kendine özgü nitelikleri olan tasarım hukuku ile kapatılmıştır. Tasarım hukuku ile telif hukuku kademeli bir ilişkiye sahip değildir ve mahiyetine uygun bir karakter gösterir. Özellikle tasarımların ekonomik anlamı da nazarı itibara alınarak kendine özgü bir koruma sistemi belirlenmiştir ve tasarımlarda farklı kriterler belirlemek yerinde bir davranıştır. Bunun için de "öznellik/özgünlük" te nispeten daha düşük bir koruma eşiği düşünülmüştür⁷⁶. Alman Anayasa Mahke-

mesi (*BVerfGE*), bir anayasa şikâyeti hakkındaki kararında, yargı uygulamasında, uygulamalı sanat ile saf (*salt*) sanat arasında farklı yaratıcılık düzeylerine ilişkin taleplerin, eşitlik ilkesi bakımından anayasal düzeyde değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca kararda uygulamalı sanat bakımından söz konusu olan farklı değerlendirmenin uygulamada bir soruna neden olup olmadığı belli olmadığı, endüstriyel tasarıma ilişkin alt yapının bu farklı davranışı haklı gösterdiği belirtilmiştir⁷⁷.

BGH, bir tasarımda estetik etkisinin telif hakkı bakımından hukuki korumanın söz konusu olabilmesi için, tasarım sadece kullanım amacına hizmet etmemesi gerektiği; esasen sanatsallığın da olması gerektiğini izah etmiştir. Sanatsallık yaratıcı gücün orijinal biçimde ifadesi ile söz konusu olur. Eğer kullanılan eşyalar sadece kullanım amacına bağlı tasarım özelliklerine sahipse, sanatsal bir tasarım için hareket aralığı sınırlanır. Bu nedenle de, belli bir amaçla kullanılan eşyalar için işlevinin dışında eşyanın sanatsal olarak tasarlanıp tasarlanmadığı ve tasarımın telif hakkı korumasını gerektiren tasarım seviyesine erişip erişmediği sorusu ortaya çıkmaktadır. Tasarım seviyesi de telif hakkı koruması bakımından önemlidir. Bunun için BGH, "Seilzirkus" kararında, şayet bir tasarım sanatsal bir hizmeti ortaya koymaz ise telif hakkı korumasından yararlanamayacağını ifade etmiştir. Sadece el sanatı ile ilgili konstrüktif tasarım çalışmaları yapmak, kişisel yaratıcı bir sanatı ortaya koymamaktadır⁷⁸. Telif hakkı koruması faydalı bir eşya için ancak tasarımı sadece teknik olarak şekle dönüştürülmemiş aynı zamanda sanatsal bir şekilde yaratılan estetik bir içerik olursa dikkate alınır. Sanatsallıktan bahsedebilmek için estetik oranın yeterli olup olmaması da tek başına bir ölçüt kabul edilebilir⁷⁹. Ayrıca endüstriyel tasarım ile zanaata dair tasarımlar arasındaki ayırım da önemlidir. Zira iyi bir endüstriyel tasarım zanaat alanından çıktığında başlamaktadır. Endüstriyel tasarımların çok faydalı ve başarılı olması da telif hakkı koruması bakımından önemli değildir⁸⁰. BGH'nin doğum günü treni ile ilgili kararı ciddi bir hukuki belirsizliğe neden olmaktadır. Zira zanaata dair tasarımlar ile endüstriyel tasarımlar kolay bir şekilde tespit edilebilirken, "basit yaratım" sınırında neyin sanatsal olduğu konusu ziyadesiyle spekülattir. Yıllardan beri dogmatik nedenlerle ve anayasal ka-

72 Szalai, s.233.

73 Szalai, s.233.

74 Klawitter, s.31.

75 Klawitter, s.31.

76 Klawitter, s.31.

77 BVerfGE'nin 26.01.2005 tarihli ve 1 BvR 1571/02 sayılı kararı. Karar için bkz. <https://www.bundesverfassungsgericht.de>

78 BGH'nin 12.05.2011 tarihli ve I ZR 53/10 sayılı kararı Rn.30.

79 BGH'nin 12.05.2011 tarihli ve I ZR 53/10 sayılı kararı Rn.22.

80 Klawitter, s.32.

bul görmüş içtihatlardan vazgeçmek yerine bunlara bağlı kalarak amaca hizmet etmenin daha iyi olacağı savunulmuştur⁸¹.

Basit yaratımlar söz konusu olduğunda, eserin meydana getirilmesindeki mülâhaza da önemlidir. Zira meydana getirilen eser tamamen ticari bir amaçla oluşturulması söz konusu olabilir. Ticari amaçla meydana getirilen bir eserde, estetik değer eşiğinin yüksek olması gerekir. Ancak böyle yapılarak ticari amaçla yapılan eser ve saf sanat için yapılan eser arasında bir çizgi koyulmuş olur. Bu nedenle eseri oluşturmadaki maksadın sanatsal mı, ticari olduğunun tespiti gerekir.

V. YARGITAY UYGULAMASINDA ESTETİK DEĞERİN SEVİYESİ

Basit yaratımların belli bir estetik değeri sahip olması sonucunda uygulamalı sanat eserleri olarak kabul edilmesi ve tasarımın FSEK korumasına tabi olmasına ilişkin, inceleme konumuz benzeri bir olaya ilişkin karar Yargıtay uygulamasında mevcut değildir. Türkiye uygulaması düşünüldüğünde buna benzer bir durumun oluşması da zor görünmektedir. Uygulamada daha ziyade mimari eserlere ilişkin olaylar yaşanmaktadır. Bunun yanında, belki de ilerleyen dönemlerde FSEK m.4/1-4'te ifade edilen el işleri, küçük sanat eserleri ve özellikle tekstil ve moda tasarımları bakımından benzer bir olayın yaşanması gündeme gelebilir. Böyle kısıtlı bir durum olsa da bazı dolaylı kararlara değinmekte fayda vardır. Ancak bu şekilde Yargıtay'ın FSEK'teki güzel sanat eserleri hakkındaki "estetik değer" algısı hakkında fikir sahibi olunabilir.

Yargıtay bir olayda sehpa tasarımını güzel sanat eseri olarak kabul etmiştir. Karara⁸² konu olayda 2002 İFDA organizasyonunda ödüle alan "Alaska To Baringer" adlı bir masa tasarımı söz konusudur. Yargıtay kararında "...davacıya ait özgün tasarım konusu eser..." ifadelerine yer vererek, masayı eser kabul edilmiştir. Kararda, tasarım konusu masanın güzel sanat eseri olarak sayılabilmesi için nasıl bir estetik değer arandığı ya da bu değer ne şekilde tespit edildiği anlaşılamamaktadır. Ancak kararda geçen "özgün" ifadesinin, estetik değeri tanımlarken kullanılan ve Yargıtay kararlarında da sıklıkla kullanılan "eşsiz olma" yı ifade ettiği anlaşılmaktadır. Yargıtay bir başka kararında ise duvar tabloları ve duvar şişesi modellerini eser olarak kabul etmiştir. Davaya konu olayda, duvar tabloları ve şarap şişeleri üzerin-

de peri bacaları motifleri bulunmaktadır. Karardan, söz konusu tasarımlar nasıl bir estetik değere sahip olduğu anlaşılamamaktadır.

Mimari eserler de belli bir kullanım amacına hizmet etmeleri nedeniyle, uygulamalı sanat eserleriyle bu konuda benzerlik gösterirler. Bu nedenle mimari eserlere ilişkin verilen kararlardaki estetik algısı bize Yargıtay'ın bakış açısı hakkında fikir verebilir. Yargıtay mimari esere⁸³ ilişkin bir kararında⁸⁴, estetik değer kıstasını "...diğerlerinden farklı ve eşsiz kılacak bir estetik niteliğin bulunup bulunmadığı..." olarak nitelemiştir. Aynı kararda, fonksiyonel olarak belli ihtiyaçları karşılamak üzere yapılan eserlerde, yaratıcının serbest yaratma imkânlarının kısıtlanacağı durumunun göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda gösterilen ve bunlar dışındaki birçok Yargıtay kararın, bir eserin güzel sanat eseri olarak kabul edilebilmesi için, yüksek bir yaratıcılığın arandığı, oluşturulan eserin eşsiz nitelikte olması gerektiği sonucu çıkarılmaktadır.

VI. SONUÇ

Yukarıda ifade edilen çekinceler ve kararın muhtemel sonuçları da göz önüne alındığında, uygulamalı sanat eserlerindeki estetik değer eşiğinin saf sanat eserleri ile eşitlenmiş olmasının yerinde olmadığı düşünülmektedir. BGH kararının gerekçesinde esasen bir uygulamalı sanat eserinin sanatsal bir performansının olması gerektiği belirtilmiştir. Bu itibarla, basit yaratımların uygulamalı sanat eseri olarak kabulü için neredeyse kullanım amacını gölgede bırakan bir bedii vasfının aranması yerinde olacaktır. Kullanım amacının geri planda kalması ve beğeni algısının oluşması için saf sanata nazaran daha yüksek bir estetik eşiği aranması gerekecektir. Saf sanat eseri olarak oluşturan bir yaratım söz konusu olsa, bu yaratımın tamamen sanat amacıyla yapıldığı peşinen anlaşılacaktır. Özellikle pratik bir ihtiyaca hizmet etmemesi de bu yaratımın "sanatsal" niteliğinin algılanmasında bir araçtır. Uygulamalı sanatlar da, ancak yaratımın kullanım amacından ziyade estetik değerinin yüksek olmasıyla kişilerde tasarlananın sanatsal olduğu ve estetik değere sahip olduğu inancı oluşacaktır.

81 Klawitter, s.32.

82 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.05.2006 tarihli ve E. 2005/3153, K. 2006/5491 sayılı kararı. Karar metni için bkz. Suluk/Orhan, s.791-792.

83 Estetik değerinin mimari eserlerde düşük olmasının yeterli olduğu görüşü için bkz. Bozgeyik, Hayri, Mimaride Telif Hakları, 2. Baskı, Ankara 2014, s.49 dipnot. 159-160'da anılan yazarlar.

84 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.06.2013 tarihli ve E. 2011/10683, K. 2013/13445 sayılı kararı.

KAYNAKÇA

- Ateş**, Mustafa, Fikri Hukukta Eser, Ankara 2007.
- Bozgeyik**, Hayri, “Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet”, BATİDER C.XXV, S.3, 2009, s.169-222.
- Bozgeyik**, Hayri, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması, Ankara 2010 (Mimari Eser).
- Bozgeyik**, Hayri, Mimaride Telif Hakları, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Can**, Ozan, “Tasarım Hukukunda Hükümsüzlük”, Ankara Barosu FMR Dergisi, 2008, S. 2, 2008, s.77-94.
- Delice**, Didem Yıldırım, “Estetik Bir Yargı Olarak Güzel”, Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü Dergisi, 2007, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/922/11502.pdf>- (Erişim Tarihi 02.09.2014).
- Dietrich**, Nils/**Szalai**, Stephan, Mit dem Geburtstagszug zum Urheberrechtsschutz – Das Urteil des BGH vom 13.11.2013- I ZR 143/12 und seine Folgen, Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht, 2014 (4).
- Dreier**, Thomas/**Schulze**, Gernot, Urheberrechtsgesetz (Urheberrechtswahrnehmungsgesetz, Kunsturhebergesetz Kommentar), 4. Auflage, 2010.
- Eichmann**, Helmut/**von Flackenstein**, Rolan Vogel, Geschmacksmustergesetz, 4. Auflage, 2010.
- Fidan**, İsmail, “Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, 2011.
- Gausling**, Tina, “German Federal Supreme Court expands design protection: ‘Birthday Train’”, Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2014, Vol. 9, No. 7.
- Hirş**, Ernst, Fikri ve Sınai Haklar, Ankara 1948.
- Karahan**, Sami/Suluk, Cahit/Saraç, Tahir/Nal, Temel:, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, 3. Baskı, Ankara 2013.
- Klawitter**, Christian, Urheberrecht für Designleistungen: Khertwende oder Randkorrektur? GRUR-Prax 2014.
- Obergfell**, Eva Inés, Abschied von der Silberdistel: Zum urheberrechtlichen Schutz von Werken der angewandten Kunst, GRUR 2014,
- Rehbinder**, Manfred, Urheberrecht, 13. Auflage, München 2004.
- Schricker**, Gerhard/**Loewenheim**, Ulrich, Urheberrecht Kommentar, 4. Auflage 2010.
- Suluk**, Cahit, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tasarımların Kümülatif Olarak Korunması (Çoklu Koruma)”, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR), C.1, S.3, 1/2001, s.43-72. (Çoklu Koruma).
- Suluk**, Cahit, Tasarım Hukuku, Ankara 2003.
- Suluk**, Cahit/**Orhan**, Ali, Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku – Tasarımlar C. III, Ankara 2008.
- Szalai**, Stephan, Anmerkung zu BGH, Urteil vom 13. November 2013 – I ZR 143/12 – Geburtstagszug, ZUM 58. Jahrgang, Heft 3/2014.
- Tekinalp**, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2012.
- Wandtke**, Artur-Axel/**Bullinger**, Winfried, Praxis-kommentar zum Urheberrecht, 3. Auflage 2009.
- Yavuz**, Levent, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulu Eser Kavramı ve Eser Sahibinin Hakları Sempozyumu, 07.07.2005 Ankara, Konuşma deşifresi. Konuşma metnine erişim için bkz. <http://www.ankarabarusu.org.tr/PANELLER/> (Erişim Tarihi: 02.09.2014).